

В. Народицький

Легка промисловість України на XV річницю Жовтня

Легка промисловість СРСР і УСРР висунулась останніми роками на передові позиції. Це висунення було наслідком величезних досягнень нашого соціалістичного будівництва, вивершення фундаменту соціалістичної економіки, величезних успіхів у справі колективізації і розвитку сировинної бази (у радгоспах і колгоспах) для легкої промисловости.

На XVI з'їзді партії тов. Сталін говорив :

„Досі ми заощаджували на всьому, в тому числі й на легкій індустрії, для того, щоб відновити важку індустрію. Але важку індустрію ми вже відновили, її треба тільки розвивати далі. Тепер ми можемо повернути до легкої індустрії й посунути її наперед прискореним темпом. Нове в розвитку нашої промисловости полягає, між іншим, в тому, що ми маємо тепер змогу розвивати прискореним темпом також важку й легку промисловість“.

Легка індустрія значно зросла. Вже 1931 року легка промисловість СРСР дала гуртової продукції на суму 9.922.000 млн. крб. 1931 року план капітального будівництва реалізовано більш, ніж на 200 млн. крб. До значної міри легка промисловість звільнилася від чужоземної залежності щодо сировини (шкіри, шерсти тощо). Зростання радянського машинобудівництва забезпечує успішність процесу технічної реконструкції легкої індустрії. Розгорнено будівництво ряду потужних підприємств легкої індустрії в нових районах (у Середній Азії, в Сибіру), а цим прискорюється процес індустріялізації цих районів, утворення національних пролетарських кадрів, ліквідується культурна й економічна відсталість цих районів, що передреволюційної доби були задушені царатом.

Зростання легкої індустрії забезпечує безперервне зростання постачання трудящих предметами широкого вжитку.

Легка індустрія поруч з важкою індустрією перетворює колишню відсталу аграрну країну на країну передової соціалістичної індустрії.

„Наслідком здійснення більшовицьких темпів соціалістичного будівництва й ліквідації в основному паразитичних клас вже першої п'ятирічки ліквідується основи й джерело експлуатації людини людиною, зростає недосяжними для капіталістичних країн темпами народній добуток, знищено безробіття і злидні (павперизм), знищується „ножиці цін“ і протирівність між містом й селом, рік-у-рік зростає добробут й культурний рівень робітників і трудящих селян, зменшується смертність і швидко зростає народонаселення СРСР“ (з резолюції XVII партконференції).

Величезних успіхів на фронті легкої індустрії досягла партія в боротьбі на два fronti, у боротьбі з контрреволюційним троцькізмом. Саме через форсоване будівництво важкої індустрії — цієї єдиної основи соція-

лістичної реконструкції рільництва — розв'язано корінну проблему нашої економіки — проблему повернення сільського господарства на шлях соціалізму і тим самим розв'язується успішно проблема сировини для легкої індустрії, проблему забезпечення піднесення добробуту робітничої класи. „Політика партії правильна, бо вона дає успіх за успіхом“ (Сталін).

* * *

Успіхи індустріалізації країни, досягнені на XV річницю Жовтня, і особливо за першу п'ятирічку, здійснену за 4 роки, дали змогу легкій промисловості УСРР значно розширити й реконструювати свою виробничо-технічну базу. Саме на цій основі легка промисловість УСРР досягла значного розвитку.

Спадщина легкої промисловості УСРР, що перейшла до рук пролетаріату наслідком Жовтневої революції, була цілком мізерна так обсягом виробництва, як особливо технічним рівнем підприємств. У ряді галузів легкої промисловості отримана виробнича база наближалася до нуля; ці галузі утворено знову й фактично є витвір Жовтневої революції.

З технічно-відсталих, дрібних, напівкустарних підприємств, з примітивно-кустарними методами виробництва, легка промисловість УСРР переозброєна у більшості галузів на великі індустріальні підприємства з високим поділом праці, застосуванням потокового виробництва й значною механізацією праці. У теперішній час легка промисловість УСРР у ряді галузів (взуттєва, швацька, склівна тощо) має в своєму розпорядженні ряд величезних підприємств, що перевищують своєю потужністю підприємства Західної Європи.

Текстильна промисловість України передреволюційної доби перебувала в ембріональному стані. Україна не була районом промислового виробництва споживацького текстилю через те, що на український ринок тиснула розвинена польська промисловість — з одного боку і промисловість центральних районів Росії — з другого.

Підприємства, що існували того часу на Україні, для обробки шерсти, бавовни й виробу трикотажних виробів так характером своєї виробничо-технічної бази, як і кількістю робсили, що працювала в них, і обсягом продукції були кустарними підприємствами. Спадщина, залишена у цій галузі російським капіталізмом, становила 27 дрібних підприємств сукняної промисловості, однієї трикотажної фабрики, з обсягом виробництва у суконній галузі близько 700 тисяч метрів тканини і на 200 тисяч крб. трикотажних виробів. Починаючи з 1917 року, особливо за час першої п'ятирічки, ці галузі безперервно розвивалися і на 1932 р. досягли обсягу виробництва сукна — 5,8 млн. метрів і для трикотажу 55,5 млн. крб., на багато разів перевищивши передвоєнний рівень. Такого обсягу виробництва досягнуто через організацію нових фабрик, ґрунтовну реконструкцію й концентрацію виробництва на найперспективніших старих виробництвах. Наслідком цього в УСРР маємо 13 великих суконних і 13 трикотажних фабрик. Загальний обсяг усієї текстильної й конопляно-джутової промисловості УСРР досягає у 1932 р. — 138 млн. крб., що на 5,4 разів більше обсягу продукції 1912 року.

У шкіряно-взуттєвій промисловості усе довоєнне заводське виробництво наближалось щодо виробу до виробничої потужності одного теперішнього Бердичівського шкірзаводу — 350 тисяч шкір; механізованих взуттєвих фабрик індустріального типу цілком не існувало; дві наші фабрики — 4-та київська й 5-та харківська — можуть зробити стільки взуття (близько 7 млн. пар), скільки виробляли кустарі й дрібні майстерні. Загальний обсяг усієї державної шкіряно-взуттєвої промисловості УСРР на 1932 р. досягає 190 млн. крб., тобто на 14 разів більше продукції 1912 року.

Швацька промисловість також є майже нова галузь, створена революційними роками. Передреволюційної доби на Україні не було жодного швацького підприємства, що мало б індустріальний характер; уся швацька справа (як і взуттєва) зосереджена була в руках кустарів-кравців. У теперішній час в УСРР нараховуємо 30 державних швацьких підприємств. Пересічний обсяг продукції на одне підприємство становить 9 млн. крб., при числі робітників 907 чол.; та серед них є теж велетні швацької індустрії, як Харківська фабрика ім. Тинякова, Київська—ім. Горького, Дніпропетровська—ім. Володарського, виробнича спроможність яких досягає 70—80 млн. крб., а кількість робітників 4—5 тис. чоловіка. Загальний обсяг продукції швацької промисловості 1932 року досягає 270 млн. крб., перевищуючи 1912 рік у 530 разів.

Скло-порцелянова промисловість досягла великого розвитку на значно оновленій і реконструйованій базі. Особливо великим досягненням цієї галузі промисловості є витіснення з вирішальних підприємств найважчої праці складмухача на основі механізації виробничих процесів. Обсяг продукції скло-порцелянової промисловості 1932 року досяг 82 млн. крб., перевищивши рівень 1912 року в 5,3 разів.

Поруч цих основних галузей легкої промисловості значного розгортання досягли й інші галузі (наприклад, поліграфічна промисловість перевищила рівень 1912 року в 5 разів тощо).

Це кількісне зростання, що перевищило по всій легкій промисловості на 13,5 разів рівень 1912 року, супроводжувалося значними зрушеннями в опануванні нових індустріальних методів виробництва, застосуванні й опануванні нових видів сировини та сурогатів, що витісняють імпорту сировину, в опануванні нових видів виробництва.

* * *

На основі розширення виробничо-технічної бази і використання нових додаткових внутрішньо-промислових резервів, на основі великого піднесення творчої енергії робітничої класи, що виявилось у застосуванні соціалістичних методів праці, висунених робітничою класою в боротьбі за промфінплан, і вищих форм соціалістичної праці—ударництва, змінно-зустрічних плянів і госпрозрахункових бригад, легка промисловість УСРР під більшовицьким керівництвом ленінської партії дотерміново виконала п'ятирічний плян.

Виконання п'ятирічного пляну щодо виробу продукції окремими об'єднаннями й трестами республіканської й місцевої промисловості характеризується такими показниками (у тис. крб.):

Назва об'єднань і трестів	Накреслено за п'ятирічним пляном на відтинку 1931-32 р.	Вироблено 1931 р. у % до п'ятого відтинку на 1931-32 р.	Накреслено п'ятирічним пляном на відтинку 1932-33 р.	Передбачуване виконання пляну 1932 р.
Укртекстильтрест	46710	175,0	52900	102000
Укрконопледжуг ¹⁾	60000	91,5	80000	45600
Укршвейоб'єднання	250000	115,0	280000	277200
Укршкіроб'єднання	175900	133,0	193400	205200
Укржиртрест	45900	40,5	64600	29700
Укрсклопорцеляна	68000	95,5	89300	76300
Укрполіграфоб'єднання	22500	159,0	25900	43300
Папіртрест	18900	—	22200	23600
УТШУ	—	—	—	10700
Музтрест	—	—	—	6600
Разом	687910	118,0	808300	820200

¹⁾ 3 2-им канатним заводом.

Легка промисловість взагалі темпами зростання виробництва ще 1931 року цілком досягла накреслених проектувань останнього року п'ятирічки: при запроєктованому виробі продукції на 1932-33 р. в розмірі 808,3 млн. крб., виріб продукції по республіканських об'єднаннях і трестах 1931 року вже становив 810, 6 млн. крб. або 100,3%.

1932 рік — вивершальний рік п'ятирічки — забезпечує даліше зростання і перевиконання завдань першої п'ятирічки.

Таке виконання п'ятирічного плану супроводжувалось одночасним зростанням у ряді галузів числа робітників, продуктивності праці, заробітної плати, що бачимо із таких даних:

	1928-29 р.	1929-30 р.	Окремий квартал	1931 р.	План на 1932 р.	Накреслено за останнім 5-річч. планом на 1932-33 р.	% відношення до останнього року п'ятирічки	
							1931 р.	1932 р.
Пересічно-спискове число робітників . . .	46470	60095	71955	77295	84428	70250	109,9	120,0
Вироблено на 1 робітника	6698	9000	2333	9486	9670	10691	88,2	97,0

Отже, всупереч пророкуванням, правих і „лівих“ опортуністів, що втратили віру в творчі сили робітничої класи, бойове гасло партії про виконання п'ятирічки за 3—4 роки у легкій промисловості здійснено повністю.

Поряд кількісних досягнень не менших успіхів досягла легка промисловість і в напрямку оновлення своїх основних фондів.

Впроваджено в експлуатацію ряд великих об'єктів будівництва, встановлено і освоєно нове устаткування і механізовано ряд виробничих процесів. Наведемо деякі дані.

У скло-порцеляновій промисловості збудовано нову потужну групу механізованих гут у Костянтинівці, встановивши в них системи „Фурко“ і в пляшків — машини „Лінча“ і „Граама“. Встановлено нову систему „Фурко“ на Лисичанській гуті — „Пролетар“.

У текстильній промисловості збудовано нову сукняну фабрику в Кременчуку, нову панчішну фабрику в Полтаві, нову трикотажну фабрику в Києві.

Значно розширено і реконструйовано Сумську фабрику і фабрику „Червона нитка“ в Харкові.

У конопляно-джутовій промисловості побудовано нові цехи снопо-в'язального шпагату і встановлено найновіші імпортовані машини — електротігльшпінінги на 2-му заводі в Одесі і комбінаті ім. Мануїльського. Розширено прядний цех на джутовій фабриці і закінчують ткацький цех.

У шкіряно-взуттєвій промисловості побудовано нові взуттєві фабрики в Києві і Харкові. Побудовано новий утилізаційний завод в Одесі.

У швацькій промисловості побудовано нову фабрику-велетня у Дніпропетровському і нову фабрику — в Києві.

У жировій промисловості побудовано новий гідрогенізаційний завод (переданий до системи Наркомпостачання). Крім того організовано значну кількість підприємств на базі використання вільних будинків промислового характеру.

У паперовій промисловості — встановлено дві нових самочерпки на Донецькій і Понинківській фабриках.

Поліграфічна промисловість збагатилася новою потужною книжково-журнальною фабрикою в Полтаві і багатьма новими імпортними і радянськими машинами. Крім того, освоєно поліграфічне машинобудівництво, наслідком чого на кінець 1932 р. накреслено впровадити в експлуатацію ряд плоско-друкарських машин, американок, нитко-сшивальних, дрото-зшивальних тощо.

Наведеним описом нових об'єктів будівництва далеко на вичерпуються всі заходи, спрямовані на реконструкцію і розширення технічної бази легкої промисловости. Тут треба ще окремо відзначити значні зрушення в напрямку реконструкції енерго-і паросилового господарства, охорони праці, а також організацію засвоєння безперервного виробничого потоку і конвеєризацію рішучо на всіх основних виробничих ділянках легкої промисловости.

На гутах (Костянтинівська група, „Пролетар“ тощо) механізовано виробництво віконного і дзеркального скла, установивши машини „Фурко“, а також пляшок і скло-тари — встановивши машини „Лінча“ і „Граама“.

У шкіряно-взуттєвій промисловості виробничий цикл у виробництві підосви замість 3—4 місяці доведено в теперішній час до 1—1½ місяці через застосування новішої методи — сково-барабанного чинбування, що значно збільшує виробничі спроможності шкіряної промисловости.

У взуттєвій промисловості — конвеєризацією виробництва на п'яти основних фабриках виробничий цикл скорчено, отже замість десяти днів він триває менш десяти годин. Крім того, кроїння на ряді фабрик переведено частково на штампи тощо.

Наведеними зрушеннями, а також збільшенням пересічно-добової виробки до 8—10 тис. пар взуття наші основні взуттєві фабрики, щодо розмірів вироблюваної продукції стають не тільки поруч, але й є значно вище, краще європейських фабрик.

У швацькій промисловості, через запровадження конвеєра, розподіл праці і масовий розкрій досягнуто значного заощадження і в часі і у витрачанні матеріалу. Саме, коли 1929 року на шиття одного піджака потрібно було 7 годин роботи, то 1932 року потрібно тільки 2½ години, шиття пальта замість 6 год. 40 хв. 1929 року зменшилося до 2 годин 32 хв. 1932 року тощо. Витрачання матеріалу на деякі вироби зменшилося від 9 до 10%.

У паперовій промисловості, через відкриття нового способу виробництва культурних сортів паперу (писального і друкарського) із соломяної целюлози відкрито нові широкі перспективи для дальшого розвитку її на відповідній сировинній базі.

У конопле-джутовій промисловості організовано виробництво снопов'язального шпагату, що його ми досі імпортували з-за кордону.

У скляній промисловості цілком засвоєно виробництво небиткого автомобільного скла „Тріплекс“, термічно стійкого скла „Пайрекс“, а також ряд спеціальних видів скла, термосів тощо.

Реконструктивні процеси, і розширення технічної бази в легкій промисловості і зв'язане з ними зростання розмірів виробництва значно випереджували розвиток сировинної бази сільсько-господарських культур, яка, особливо, коли врахувати дедалі більші вимоги на неї, у зв'язку з послідовним здійсненням гасла партії про звільнення від чужоземної залежності і зменшення імпорту, обмежувала виробничі можливості промисловости. Проте, зазначені обмеження до значної міри компенсувалися широким вкоріненням у промисловість сурогатів, утилізацією покидів і відходів виробництва та мобілізацією внутрішньо-промислових ресурсів взагалі.

У швацькій промисловості клопоть, що відходить з виробництва, переробляють на вату, частину клаптя утилізують для шапкових виробів, а решту використовують у взуттєвій промисловості як окремі деталі докладу.

У текстильній, трикотажній промисловості через організацію утиль-цехів виробничі відходи переробляють на вату, на дитячі плаття, виготовляють шарфи, трико, шапочки тощо.

У жировій промисловості—через розщеплення жирів виробляють гліцерину.

У взуттєвій промисловості значну частину відходів використовують як сировину для своєї галантерейної фабрики, що виробляє утильпаси, технічні вироби, підметки клеєві, кошики базарні, селянські гаманці, легке взуття, рукавиці, пояси, портфелі, портмоне та іншу шкіряну галантерію.

У шкіряній промисловості—шерсть і шпальт утилізують у спеціально-організованих для цього цехах; Одеський утилізаційний завод, переробляючи відходи, виробляє клей вищого ґатунку, шерсть, ланкові рямки і шкіртеки. Треба, однак, зазначити, що широке використання відходів промисловість розпочала нещодавно і що в цій царині використано далеко ще не всі наявні можливості.

Останніми роками баланс промислової сировини в легкій промисловості при великому зменшенні імпорту майже цілком зведено через значні зрушення у напрямку освоєння нашої сировини. Наприклад, у виробництві мішків питома вага імпортного джуту становила 1930 року—95%, 1931 р.—65,7%, а в плані на 1932 р. тільки 38,3%.

У виробництві снопов'язального шпагату імпортні „сезаль і маніла“ посідали: 1930 р.—100%, 1931 р.—44,1%, а в плані на 1932 рік—37,5%, бо їх замінюється нашими власними коноплями.

У тонкосукняному виробництві замість 60% м'яких імпортних вовн, що їх застосовувалося у змішку три роки тому, у теперішній час застосовується тільки 15%, а решта припадає на іншу менш дефіцитну сурогатизовану сировину.

Скло-порцелянова промисловість, замість дефіцитної соди частково використовує недефіцитні сурогати луги (нефелін, вулканічний попіль тощо).

Миловарна промисловість, замість дефіцитних видів жирів, використовує різні сурогати (утиль-жири, милонафту, калофонію).

Взуттєва промисловість засвоїла різні види сурогатів, як-от: гумові підшви, шкіртека, шкіріміт, гранітоль, які в загальному балансі сировини взуттєвої промисловості на 1932 р. посідають понад 60%.

Шкіряна промисловість цілком припинила імпорту чинбівників через розвиток радянського виробництва рослинних чинбівників і організацію нового для нас виробництва синтетичних чинбівників, що вже 1932 р. має дати близько 25% усього виробництва чинбівників в УСРР.

Завдяки переліченим заходам у напрямку розширення виробничо-технічної бази, розгортання раціоналізаторських заходів, вкорінення радянської сировини і сурогатування, використання місцевої сировини і через утилізацію відходів та покиді—легка промисловість своїми розмірами виробництва значно просунулася вперед і далеко випередила найоптимальніші проектування п'ятирічного плану.

Разом з тим, легка промисловість УСРР утворила цілком сприятливу базу для виконання другого п'ятирічного плану, великі завдання якого відзначила і поставила перед усією робітничою клясою своїми ухвалами XVII конференція ВКП(б).

* * *

Протягом 1932 року ЦК ВКП(б) дав ряд директив „рішучо збільшити постачання людності предметів широкого вжитку, через збільшення

виробництва товарів ширьжитку, збільшення швидкості товарообігу, зменшення позаринкового споживання цих товарів, через зменшення значного і недоцільного застрявання товару ширпотребі в каналах держорганізацій, як це було в минулому". (Резолюція вересневого пленуму ЦК ВКП(б). Проте, легка промисловість усього Союзу, в тому числі і УСРР, свої можливості щодо збільшення предметів ширьжитку далеко ще не використала.

При тій же сировині і тому ж устаткуванні, що їх має легка промисловість цього року, але коли краще використовувати сировину, відходи, при продуктивнішій роботі устаткування, раціональнішій організації праці—легка промисловість могла б дати країні додатково на сотні мільйонів карбованців продукції широкого вжитку. Партія дала ряд важливіших директив, що забезпечують виконання пляну. „Між тим ці ухвали ЦК запроваджує до життя Наркомлегпром, Наркомважпром, промислова кооперація все ще незадовільно". (Вересневий пленум ЦК ВКП(б)).

Вересневий пленум ЦК ВКП(б) дав вичерпні конкретні директиви про рішуче збільшення виробництва товарів широкого вжитку. Ухвали ЦК є дійова бойова програма більшовицької боротьби за плян, і виконання цієї програми забезпечить рішуче зрушення в справі розширення виробництва широкого вжитку.

Усяко форсуючи виробництво, збільшуючи тим самим фонди, що надходять в течію радянської торгівлі, треба водночас провести також ряд заходів, що забезпечують швидке доведення виробленого товару до споживача. І тут ми маємо багато вад, що проти них треба повести рішучу боротьбу. Ряд постанов партії й уряду про скорочення позаринкового споживання, про прискорення обертальності товарів, про боротьбу із злочинним „заморожуванням" все ще не реалізовано повністю. А між тим прискорення товарного обороту хоч би на один день визначає реальне збільшення продукції, що її отримують споживачі, на мільйони карбованців.

Відставання на ділянці виробництва предметів широкого вжитку треба негайно ліквідувати. Розширення бо виробництва предметів широкого вжитку має велике політичне значення, є першорядної ваги умова в справі дальшого зміцнення зв'язки між містом і селом.

Треба також зазначити, що з погляду поставлених партією і урядом завдань максимально розширити виробництво продукції ширьжитку, підприємства легкої промисловости ще недостатньо провели роботу в напрямку розширення сировинної бази, через вишукування і вкорінення нових видів сировини і сурогатів, а також через найощадніше і найраціональніше використання наявних сировинних ресурсів і цілковите використання відходів та вигарів.

Рішуче повернутися лицем до виробництва предметів широкого вжитку, наблизити господарське керівництво до низового підприємства, конкретизувати це керівництво—от тепер найважливіша ланка, за яку треба вхопитися.

Дехто з робітників легкої промисловости і окремих галузів промисловости і кустарної кооперації намагаються приховати свою незадовільну роботу показниками зростання випуску предметів широкого вжитку, що його ми досягли порівняно з минулими роками. Безперечно, що фонди предметів широкого вжитку значно виросли. Безперечно, що, ми маємо неухильне зростання постачання товарами широкого вжитку. Проте, на цьому заспокоюватися цілком не можна, бо ми маємо всі потрібні можливості для значно більшого розширення виробництва предметів широкого вжитку. За перетворення цих можливостей на реальність треба боротися з більшовицькою настійністю.

Боротьба з простоями, боротьба за нормальну роботу і повне використання устаткування вимагає рішучої, не на словах, а на ділі, боротьби з плінністю робочої сили, впорядкування постачання допоміжних матеріалів, палива і електроенергії. Не усунувши цих причин, ми не забезпечимо нормальної роботи підприємства, не забезпечимо підвищення продуктивності устаткування.

Плінність—лихо, що зменшує продуктивність праці, зриває роботу легкої промисловости.

На 1933 р.—перший рік другої п'ятирічки—продукція народного комісаріату легкої промисловости УСРР має зрости на 21,1% проти передбаченого виконання 1932 р., а обсяг капітальних робіт майже удвічі. Забезпечення виконання цих завдань на основі здійснення ухвал вересневого пленуму ЦК ВКП(б) потребує негайної рішучої перебудови на всіх ділянках, потребує провести широку програму організаційно-технічних заходів.

Директива XVII партконференції говорить: „У легкій і харчовій промисловості—всіма способами розгорнути виробництво важливіших галузів на основі утворення великої машинової індустрії і значного розширення сільсько-господарської сировинної бази і забезпечити потроєння норм душевого споживання, виходячи при цьому із потреби посиленого розвитку легкої харчової промисловости в нових районах, а саме в районах виробництва сільсько-господарської сировини“ (З резолюції конференції на доповіді т. т. Молотова й Куйбишева).

Наші завдання тепер—по-більшовицькому боротися за успішну реалізацію цієї директиви партконференції. Наші перемоги на п'ятнадцяту річницю Жовтня—не тільки показ наших успіхів, але й основа нових перемог у розв'язанні завдань другої п'ятирічки—п'ятирічки обудови безкласового соціалістичного суспільства.

Б. Миронов

15 років електрифікації УСРР

П'ятнадцять років електрифікації являються в значній мірі роками здійснення ідей і практичних завдань першого ленінського плану електрифікації—плану „ГОЕЛРО“.

Тому тепер, оглядаючись на пройдений шлях, ми повинні насамперед нагадати творчі настанови плану ГОЕЛРО, знов повністю оцінити виключне значення цього історичного документа, утвореного під безпосереднім керівництвом Леніна з притягненням кращих наукових і технічних сил, на самій межі переходу від громадянської війни до господарчого будівництва.

В чому, поперше, значення плану ГОЕЛРО? В тому, що він практично, ділом стверджував тезу основоположників марксизму про те, що новіша суспільна форма господарства, яка йде на зміну капіталізму, матиме нову досконалішу технічну базу, а саме—глибоку, послідовну електрифікацію всієї країни.

Вже на перших кроках пристосовання електрики, коли в 1882 році француз Марсель Депре здійснив вперше пересилання електроенергії на 57 км. з Місбаха в Мюнхен, Фр. Енгельс прозоро відмітив все значення цієї події, що відзначала початок нової техніки й такого розвитку продукційних сил, якого капіталізм вже не зможе опанувати, розвитку, що відзначатиме кінець капіталізму й утворення комуністичного суспільства.

Значення електрифікації, яка утворить нові умови праці й побуту, не раз підкреслював і Ленін ще задовго до Жовтневої революції. В статті про відкриття Рамзея (підземна газифікація вугілля) в 1913 році Ленін писав: „Електрифікація всіх фабрик й залізниць зробить умови праці більш гігієнічними, позбавить мільйони робітників від диму, пороку й бруду, прискорить перетворення брудних майстерень в чисті, світлі, достойні людини лабораторії“. Тому цілком зрозуміло, що ідею електрифікації всієї країни було покладено Леніним і партією в основу єдиного господарчого плану, до складання якого було приступлено тоді, коли ще не встиг зникнути гуркіт гармат громадянської війни. Гасло Леніна, — що „комунізм є радянська влада плюс електрифікація“, є концентрований вираз ідеї про те, що електрифікація є техніка комуністичного суспільства.

Зародження плану ГОЕЛРО охоплює знаменний період, коли оформлювались геніяльні ленінські ідеї в галузі планування. Досить відомо доповідь В. І. Леніна на VIII з'їзді Рад РСФРР, де він підкреслював нероздільність соціальної і технічної реконструкції нашої країни й говорив:

„Наша програма партії не може залишитись тільки програмою партії. Вона повинна перетворитись в програму нашого господарчого будівництва, інакше непотрібна вона і як програма партії. Вона повинна

поповнитись другою програмою партії, пляном робіт по відбудові цілого народного господарства й доведенню його до сучасної техніки. Без пляну електрифікації ми перейти до дійсного будівництва не можемо". Далі, розвиваючи ідею єдиного господарчого пляну, Ленін підкреслював, що „ця програма партії не буде такою незмінною, як наша дійсна програма, яку будуть змінювати лише на з'їздах партії. Ні, цю програму кожен день, в кожній майстерні, в кожній волості будуть поліпшувати, розроблювати, вдосконалювати, зміцнювати".

Тов. Сталін в політзвіті XII партз'їздові підкреслив те ж саме положення:

„Тільки бюрократи можуть думати, що плянова робота закінчується складанням пляну. Складання пляну є лише початок плянування. Дійсне плянове керівництво розгортається лише після складання пляна, після перевірки на місцях, в ході здійснення, виправлення й вточнення пляна“.

Плян ГОЕЛРО, розрахований на 10 років господарчого будівництва, було прийнято VIII з'їздом Рад. Повертаючись до нього надалі, Ленін неодноразово підкреслював, що „єдина серйозна праця в питанні про єдиний господарчий плян є „Плян електрифікації РСФРР“, що „ніякого іншого єдиного господарського пляну крім виробленого вже „ГОЕЛРО“ немає й не може бути. Його треба доповнювати, розвивати далі, виправляти й пристосовувати до життя на підставі вказівок практичного досвіду ретельно вивучуваного“. (Ленін „Про єдиний господарчий плян“, т. XVIII, ч. I).

І він зі всією силою нападав на тих літераторів й „сановників“ (Ларін, Крицма, і інш.), які замість вивчення конкретних фактів господарчого будівництва й мобілізації новішого наукового та технічного досвіду як це зроблено в „ГОЕЛРО“, займаються нудними розмовами про те, що таке плян і як підійти до його вивчення.

Плян ГОЕЛРО виходив з подвоєння продукції великої промисловости за 10—15 років, при зростові робочої сили на 20%. За підрахунками його здійснення вимагало 17 млрд. крб. Плян електрифікації країни, на тлі якої повинно було здійснювати всю господарчу програму відновлення СРСР і підведення під народне господарство нової технічної бази, складався з побудови 20 теплових й 10 гідроелектричних великих станцій, які мали стати центрами розвитку окремих господарчих районів. Загальна потужність цих електростанцій становила 1,7 млн. квт.

Технічна програма великої електрифікації не була детально розвинена в пляні ГОЕЛРО. Проте, з ідеєю великих районових централей було пов'язано побудову високовольтних ліній пересилання, використання місцевого палива, водних енергоресурсів; отже, в пляні ГОЕЛРО було закладено програму якісних техніко-економічних показників електрифікації, яку потім було докладно розгорнуто партією в ході соціалістичного будівництва.

Для України плян ГОЕЛРО накреслював побудову п'ятих районних централей з сумарною могутністю 480 тис. квт., що розподілялись так ;

Дніпровська	200	тис. квт.
Штерівська	100	„ „
Лісичанська	80	„ „
Гришінська	40	„ „
Біло-Калитвінська	60	„ „

Термін, на який розрахований був плян ГОЕЛРО, пройшов, і ми можемо підвести грубі підсумки його виконання по Союзу й Україні.

Потужність електростанцій в Союзі РСР на кінець 1931 року досягла 3,9 млн. квт., проти довоєнного 1 млн. квт., тобто приріст становив 2,9 млн. квт. За програмою ГОЕЛРО ми повинні були мати після побудови 30 нових електростанцій біля 3 млн. квт. встановленої потужності.

На Україні три районні станції Донбаса й щойно пущена перша черга Дніпрельстану мають таку потужність (1932 р.):

Штерівка	152 тис. квт.
Зуївка	150 " "
Донбсода	73 " "
Дніпрогес	310 тис. квт.
	685 тис. квт.

Отже, замість накреслених 480 тис. квт. за пляном ГОЕЛРО побудовано 685 тис. квт. Але крім цього побудовано низку інших районних, промислових й комунальних станцій, будівництво яких на Україні пляном ГОЕЛРО не було передбачено (Есхар—44 тис. квт., станція ім. Держинського—48 т. квт., Криворізька—44 тис. квт. і т. і.).

Загальна встановлена потужність електростанцій на терені УСРР становила на початок 1932 року 1065 тис. квт. (в 1913 р.—200 тис. квт.) й набагато перевищила програму будівництва за пляном ГОЕЛРО.

Тепер ми підсумовуємо наслідки не тільки пляну ГОЕЛРО, але й виконання пляну першого п'ятиріччя.

Потужність електростанцій й капіталовкладення за останні чотири роки, порівнюючи з лімітом першого п'ятирічного пляну становили:

	1927-1928 р.	1 рік п'ят. 1928-1929	2 рік п'ят. 1929-1930 р.	3 рік п'ят. 1931 р.	4 рік п'ят. 1932 р.	Разом за 4 роки	Плян 1-ої п'ятирічки
Капіталовкладення (млн. крб.)	38,1	110,3	119,5	158,4	152,1	540,3	463,7
Потужн. електровень на кін. року (т. квт.)	381,4	468,6	698,8	1000,9	1453,1	—	(1932-33 р.) 1405,4
В т. числі: районні станції	20	20	164,8	443,8	844,8	—	707,0

Ліміти капіталовкладень і потужність електростанцій УСРР за 4 роки перевиконано, при чому слід підкреслити, що перевиконання пляну електрифікації відбулося коштом посиленого будівництва потужних районних централей: Зуївка—150 тис. квт. замість 88 тис. квт. за п'ятирічним пляном, ДГЕС—310 тис. квт.—перша черга, і т. і. Посилене розгортання будівництва районних потужних централей в Донбасі відноситься до другої половини п'ятиріччя—починаючи з 1930 року. В 1931 році закінчується будівництво Штерівки на 157 тис. квт., в основному закінчується спорудження першої черги Зуївки на 150 тис. квт. Поруч з найпотужнішою гідроелектростанцією—Дніпрогесом, ці теплові міцні централі становлять основну базу енергопостачання двох головних на Україні районів важкої промисловости—Донбаса й Придніпров'я, й водночас становлять перші опорні пункти майбутнього єдиного енергетичного господарства УСРР. Лінії пересилання енергії, що становлять другу передумову утворення такого єдиного енергогосподарства, також протягом першого п'ятиріччя починають широко розвиватись в основних промислових районах України. На 1-ше червня 1932 року Донбас мав 1507 км. високовольтних ліній, з яких 593 км. ліній 115 кіловольт напруження й 912 км. напруженням 38 і 22 кіловольт. Будівництво ліній пересилання напруженням в 115 кіловольт особливо розгортається в 1931—1932 р.р. В першій половині 1932 року в Донбасі побудовано 295 км. ліній 115 кіловольт і за цей короткий період протяжність ме-

режі 115 кіловольт подвоюється. Якщо 1930 р. й до кінця 1931 року недостатня мережа високовольтних ліній пересилання лімітувала використання всієї потужності міцних районних електростанцій, то в 1932 році Донбас виходить з цього становища. Система розподілу енергії в більшості районів Донбаса вже не обмежує електропостачання споживачів.

Лінії пересилання високої напруги — 161 кіловольт — починають посилено розвиватись і в другому районі важкої промисловості УСРР — Наддніпров'ї. В 1932 році притягнуто перші ланки високовольтного Дніпровського кільця напругою 161 кв. з вихідним пунктом його — Запоріжжя (ДГЕС). Вже проведено й працюють ділянки ДГЕС — Дніпрокомбінат загальною довжиною 16 км., ДГЕС — Дніпропетровське — 65 км. Повинно закінчити цього року також ділянку Дніпропетровське — Кам'янське — 41 км. Що особливо важливо відмітити — це початок робіт по збудуванню лінії пересилання Дніпро — Донбас, яка повинна працювати на напругу 161 кв.

Найвище напруження, яке практично здійснюється в капіталістичних країнах — це 220 кв. В Радянському Союзі електрогосподарство також перейшло до застосування цього напруження (лінія пересилання Свирь — Ленінград та ін). Поруч з цим радянська наука успішно працює над пристосуванням понадвисокого напруження в 400 — 500 кіловольт, на яке ми повинні будемо перейти, будуючи єдину високовольтну мережу СРСР, в якій на сотні кілометрів пересилатиметься сотні тисяч кіловат енергії від потужніших центральних районних електростанцій.

Під Ленінградом збудовано під керівництвом акад. Чернишова досвідну лінію на 500 кіловольт, яка дасть досвід для широкого пристосування понадвисокого напруження в Радянському Союзі.

Крім Донбаса й Наддніпров'я лінії на 35 — 115 кіловольт має Харківська область, де в першому п'ятиріччі побудували 73 км. ліній на 115 кіловольт від Есхару і 63 км. ліній на 38 кіловольт.

Таким чином, вже протягом першого п'ятиріччя починають вимальовуватись основні середрайонні енергетичні зв'язки і перші ланки міжрайонного електронного транспорту. На базі цих елементів і перших проєктувань другої п'ятирічки пояснюються контури єдиного енергетичного господарства України, яке стане дійсністю протягом найближчих п'яти-десяти років.

На базі зросту потужності електростанцій за останні п'ять років міцно виросло виробництво електроенергії і її споживання в народньому господарстві:

Виробництво енергії (млн. кв. т.-г.):]

	1927-28 р.	1-й рік п'ятир. 1928-29	2-й рік п'ятир. 1929-30	3-й рік п'ятир. 1931	4-й рік п'ятир. 1932 р.
Районні станції . .	46,0	73,1	298,0	816,6	1505,8
Промислові . . .	800,0	1067,0	1355,6	1650,0	1750,0
Комунальні . . .	245,0	293,3	368,0	398,3	480,0
	1091,0	1433,4	2021,6	2734,5	3610,5

За період 1928—1932 р. виробництво електроенергії на Україні зростає в 3,3 рази. в тому числі бурно росте виробництво енергії на районних станціях: здійснюється одне з головних настановлень плану „ГОЕЛРО“ про централізацію електропостачання країни коштом утворення потужних районних електростанцій: На базі зросту виробництва енергії посилено озброюється електрикою промисловість. В машинобудівельній промисловості станки майже цілком працюють на електромоторному приводі. Зведений коефіцієнт електрифікації промисловості, тоб-то

питома вага електроенергії в загальній балансі механічної та електричної енергії, споживаної промисловістю, виросла за останні чотири роки з 47,4% до 72%.

Тут ми вже перегнали країни Західної Європи й наближаємося до ПАСШ, з їх виключно високим коефіцієнтом електрифікації — біля 85%.

Поруч з втіленням електроприводу радянська техніка засвоює в першому п'ятиріччі й широко пристосовує електрику в таких процесах, як електротоплення, електролізу, електрозварювання. В цих процесах електрика перестає бути зовнішньою умовою вдосконалення технологічного процесу й стає безпосередньо елементом його.

Промисловість забирає $\frac{9}{10}$ виробленої електроенергії. Тепер ми тільки підходимо до нової епохи, коли на базі соціалістичної перебудови села, зміцнення й технічного переозброєння колгоспів, радгоспів і МТС, величезними темпами починає зростати споживання електрики в сільському господарстві: обробка хліба, молочні ферми, обогрів ґрунту тощо.

Найближчих років в електробалансі УСРР також значно підніметься питома вага транспорту, у зв'язку з електрифікацією залізниць. Техніка Радянського Союзу вже опанувала завдання електрифікації залізничного транспорту. Вже біля трьох років працюють електрифіковані приміські залізниці Москви (Північна дорога), електрифіковано на Кавказі Сурамський перевал. Утворено виробничу базу для електрифікації транспорту — завод Динамо (Москва) в листопаді 1932 р. випустив два перших електровоза для Сурамського перевалу. Будується новий електровозний завод в Каширі, що дасть продукцію через $1\frac{1}{2}$ —2 роки.

За останні 15 років ми досягли величезних кількісних успіхів в галузі електрифікації й створили міцний ґрунт для дальшого розвороту її в темпах і масштабах, які дозволять вивершити технічну реконструкцію й наздогнати та випередити передові капіталістичні країни в найближчі 5—10 років.

Поруч з кількісними ми маємо не менш істотні якісні досягнення. Ми опанували роботу й навчились керувати великими агрегатами до 50 тис. квт. — напр., Зуївка, — а на Дніпрельстані навіть 62—73 тис. квт. (залежно від напору води), тоді як на початку першого п'ятиріччя найпотужніші турбини, що були в дії — це 10 тис. квт. Тепер, на межі другої п'ятирічки, вводиться в дію Турбінний завод в Харкові, що випустить великі турбини на 50—100 тис. квт. загальною потужністю — 1200 тис. квт. на рік, — тобто 90% потужності турбоагрегатів всіх існуючих тепер електровень України.

Щодо потужності казанів на електростанціях ми стоїмо на рівні Німеччини. Зуївка має казани з поверхнею нагріву 1750 кв. метр. Каширська станція (під Москвою) має потужніші в Європі казани на 3200 кв. метр. нагріву.

В справі використання потужності станцій ми стоїмо попереду капіталістичних країн. Коефіцієнт використання потужності станцій, вимірений в годинах і одержаний як співвідношення:

Фактично вироблена електроенергія
потужність станції $\times$ 8760 год.

перед початком останньої кризи, в ПАСШ — 3.500 год., в Німеччині — 2190 год. для встановленої потужності електровень. Тепер маємо ще нижчі коефіцієнти. В той же час, в Радянському Союзі в цілому в 1931 році використання електричної потужності станцій досягло 3920 год. на рік. І це тоді, коли ми маємо ще труднощі в засвоєнні нових потужних агрегатів, труднощі пускового періоду, які дають себе знати й на наших нових великих електростанціях.

Станції індустриальних районів, як Донбас, мають ще кращі показники використання — до 5.000 год.

Використання потужності електростанцій, що залежить від ступеню рівномірності навантаження, від характеру графіка навантаження, цілком викриває переваги нашого планового господарства з його великими можливостями регулювати графік споживання й виробництво електроенергії.

Ми маємо вже певний досвід розробки заходів по регулюванню графіка роботи станцій у великих промислових центрах Союзу, в тому числі в Харкові. Цей досвід доводить, які великі можливості вирівнення графіка навантаження станцій, покращання тим самим коефіцієнту їх використання, а також економії електричної потужності на станціях дає послідовне переведення планового регулювання виробництва й споживання електроенергії. В таких системах, як МОГЕС, Харків, регулювання графіка споживання електроенергії приводить в умовах максимуму навантаження 1932—1933 р.р. до економії 10—12% потрібної споживачам електричної потужності. В перекладі на встановлену потужність електростанцій України це відзначає можливість економії коштом зниження піку*) навантаження до 150 тис. квт.

Ми ще не досить опанували складну справу регулювання графіка споживання електроенергії всіх численних споживачів її; але ми вже стоїмо міцно на цьому шляху, який вже дав і дасть надалі велику економію потужності на електростанціях Радянського Союзу.

15 років електрифікації нерозривно пов'язані зі всім величезним будівництвом нових заводів, комбінатів, залізниць і т. ін., що розгорнулося за цей час, особливо ж останніх років в Радянському Союзі.

З погляду енергетичного нові галузі виробництва, що виникли в Радянському Союзі, характеризуються великою енергомісткістю — це виробництва алюмінія, де на тонну продукції уходить 38 тис. квг. електроенергії, виробництво ферросплавів, що забирає з 3,6 тис. квг. (ферроманган) до 11 тис. квг. (ферросиліцій) на тонну продукта, якісної сталі з пристосованням електротоплення з витратою до 1000 квг. на тонну продукта проти 7—10 квг. на тонну сталі в звичайних мартенівських печах.

В умовах, коли в балансі електроенергії питома вага енергомістких виробництв значно посилюється, особливого значення набуває проблема економії енергії, перегляд технологічного процесу з погляду економії величезної кількості енергії, що витрачається в цих галузях. І тут ми вже маємо значні наслідки в низці нових виробництв, не вважаючи на те, що тепер нагромаджується тільки первісний досвід опанування цих виробництв.

Ось з багатьох — два приклади того, як наша наука й техніка, працюючи над новими виробництвами, часто-густо приходить до показників ефективніших, ніж в капіталістичних країнах і ніж в проектах, за якими будуться нові заводи.

Челябінський завод ферросплавів за десять місяців 1932 року добився витрати енергії 5,2—5,8 тис. квг. на тонну 45%-го ферросиліція, замість 6000 проектних, 9,2—9,8 тис. квг. на тонну 75% ферросиліція замість 10,5 тис. квг. проектних.

Другий приклад — пристосування методи проф. Шматко до виготовлення окиси алюмінія з каолінів. Ця метода дозволяє довести витрату енергії до 795 квг на тонну окиси проти 7450 квг, коли одержати цю окись з бокситів методою Кузнецова — Жуковського за якою

¹⁾ Пік — це максимальний рівень навантаження протягом певного періоду (добі року й т. і.).

запроектовано першу чергу глиноземного заводу алюмін-комбіната в Запоріжжі. Тепер запроектовано будувати новий глиноземний завод в Донбасі. Завод працюватиме за методою проф. Шматко на українських каолінах.

Огже, в справі раціоналізації нових виробництв, поліпшення технологічного процесу й економії енергії ми вже маємо власний досвід і низку нових метод виробничого процесу, які роблять значний крок уперед проти сучасної капіталістичної техніки.

Ще три питання стоять в центрі уваги наших станцій і цілої програми електрифікації радянської країни, а саме: 1) опанування низькосортного палива, 2) зниження норми споживання палива в електростанціях, 3) високе тиснення.

В справі переведення основних теплових станцій на низькосортне паливо ми добилися безперечних досягнень.

Цілоком опанували пороховидне паливо (антрацитовий штиб) основні районні централі Донбасу — Шгерівка й Зуївка. Працюють на антрацитовому штибі й на сумішці штиба з низькосортним вугіллям більшість інших електростанцій Донбаса, Есхар і станції інших районів. Станції металургійних заводів працюють або цілоком, або — з додатком низькосортного палива на доменному газі.

Але треба визнати, що справа переходу електростанцій України на місцеве низькосортне паливо, — рахуючи тут відходи від збагачення вугілля в Донбасі, буре вугілля й торф в інших районах УСРР ще далеко не вивершено й великі завдання тут стоять на другу п'ятирічку.

Друге питання з накреслених — це поліпшення норм споживання палива в електростанціях. Норми споживання палива на вироблену кіловатгодину є одним з важливіших показників, що характеризують технічний рівень й економічність електрогосподарства. Економія у витраті палива на електростанціях набуває й великої народньогосподарчої ваги, якщо урахувати, що витрата палива на електростанціях в УСРР досягає 1932 року 2.800 тис. тонн і в 3,5 рази збільшилась за останнє п'ятиріччя.

Пересічна витрата палива на кіловатгодину становить в 1932 році на Україні 1,16 кгр. умовного палива (за пляном). Це краще, ніж було в ПАСШ в 1919 році, коли коефіцієнт використання палива становив пересічно 1,23 кгр. квч, але це гірше, ніж в ПАСШ тепер, коли коефіцієнт цей знизився до 0,75 кгр (1929 р.). Поруч з цим ми маємо низку нових електростанцій з досконалими агрегатами, де норми витрати палива стоять на рівні кращих станцій закордоном. Так, Зуївка й Шгерівка дають 0,6 — 0,7 кгр. на вироблену квг; 0,6 кгр. умовного палива досягнуто також в експлуатації Есхара.

Дальший розвиток будівництва потужних електростанцій, відживання старих, дрібних й неекономічних станцій безсумнівно підтягнуть загальний рівень нашого енергогосподарства в цій галузі на височінь кращих показників капіталістичної техніки. В цім таки напрямі діє посилення питомої ваги ТЕЦ'ів, які в електричній своїй частині споживають в 2,5—3 рази менше палива, ніж конденсаційні станції. За останні роки розвиток ТЕЦ'ів в СРСР йде швидкими темпами. На кінець 1932 року Радянський Союз матиме ТЕЦ'и загальною потужністю біля 500 тис. квт. Теплофікується великі промислові центри — Москва, Ленінград, також Харків. ТЕЦ'и будується також на базі великих промислових споживачів пари. На Україні маємо ТЕЦ Північдонрес (в минулому Донсода), частково переведена на стан теплоцентралі Харківська комунальна електростанція. Посилений розвиток ТЕЦ'ів на Україні відбуватиметься у 2-му п'ятиріччі.

Одна з важливіших умов підвищення економічності станцій — перехід на високе тиснення пари.

За останнє п'ятиріччя широкий вжиток одержало на новозбудованих електростанціях підвищене тиснення в 30—35 атмосфер. Поруч з цим Радянський Союз освоює й високе тиснення в 60—120 атмосфер. На 60 атмосфер працює, напр., ТЕЦ фабрики ТЕЖЕ в Москві, ТЕЦ в Березниках.

Будується ТЕЦ Всесоюзного Теплотехнічного Інституту (Москва) тисненням 130 атмосфер. Ми стоїмо на порозі широкого вжитку найближчих років високого й понадвисокого тиснення в наших електростанціях.

Перед нами весь величезний шлях, пройдений Радянським Союзом в галузі електрифікації за 15 років. Підсумовуючи наслідки цих 15 років, ми відмічаємо величезні досягнення в галузі кількісного зроста, якісних зрушень, колосальної технічної реконструкції електрогосподарства. Ми можемо констатувати, що в справі „догону й перегону“ техніки електрифікації передових капіталістичних країн ми досягли вже вирішальних зрушень, ми виходимо тут на рівень кращих показників електрогосподарства ПАСШ і Заходу, а в низці ділянок й показників ми йдемо власним шляхом і вже перегнали зразки капіталістичної техніки й економіки (коефіцієнт використання електровень, норми споживання енергії тощо).

Ми опинились попереду капіталізму в пристосуванні низки кращих досягнень капіталістичної техніки. Поруч з цим вже в значній мірі утворено власну виробничу базу для дальшого розгортання великої електрифікації Радянського Союзу. Але ж, оцінюючи всі ці досягнення минулого періоду, ми також тверезо оцінюємо ще більші й відповідальніші завдання, які стоять надалі в цій галузі.

Ці завдання неодноразово підкреслювані Партією й становлять широку програму, фіксовану в рішеннях центральних органів. Ми маємо чіткі вказівки червневого (1931 р.) пленуму ЦК ВКП(б) про розвиток теплофікації великих міст на базі ТЕЦ'ів, про те що електрифікація залізничного транспорту є „провідна ланка соціалістичної реконструкції транспорту в перспективі його розвитку“.

XVII партійна конференція в директивах на другу п'ятирічку зформулювала основне настановлення в галузі енергогосподарства—на „утворення новішої енергетичної бази, основаної на найширшій трифікації промисловості й транспорту, на поступовому втіленні електроенергії в сільське господарство з використанням величезних ресурсів водної енергії, кам'яновугільних покладів основних і місцевих басейнів, місцевих видів палива (торф, лупаки)“.

Ці вказівки становлять принципову й практичну базу для розвитку електрифікації надалі.

Велике значення електроенергії в сучасному господарстві визнаємо не тільки ми, але й буржуазія в передових капіталістичних країнах. Ось одна з ілюстрацій: „Електроенергія була важливою проблемою на попередніх виборах; в нинішньому році у зв'язку з проектом силових установок на р. св. Лаврентія вона грає більшу роль... Гувер — людина електротреста. Він зрісся з ним і через нього зробив свій капітал. Електрокампанії загібають гроші й вони будуть їх щедро витратити, щоб знов вибрати Гувера. В центрі виборчої кампанії стоятиме питання про електроенергію“... (Нью-Йорк Таймс, 20 липня 1932 р.)

Електроенергія для капіталізму — це нове знаряддя експлуатації трудящих мас.

В Радянському Союзі електроенергія — важливіше знаряддя побудови безкласового суспільства. В цьому вся різниця, вся суть справи.

А. Сліпанський

Сільське господарство України до XV роковин Жовтня

Пролетарська революція одержала на Україні 3,8 мільйонів селянських господарств, з яких 60% були бідняцькі господарства. Ці бідняцькі господарства становили основну опору для партії і пролетаріату при завоюванні й поглибленні соціалістичної революції на селі. В перші ж роки революції пролетаріат передав селянській бідноті та середняцьким господарствам біля 15 млн. га нетрудових земель, що належали поміщикам, міській буржуазії, казні, монастирям та великим куркулям. Землі ці передавались в трудове землекористування на основі переведеної пролетаріатом та його комуністичною партією соціалістичної націоналізації всієї землі в межах СРСР. За проводом комуністичної партії та пролетаріату, незможна та середняцьке селянство героїчно захищало завоювання Жовтневої революції в цілому і зокрема завойовану у поміщиків та куркулів нетрудову землю. Після закінчення військових фронтів та зв'язаної з ними економічної політики, що одержала назву військового комунізму, партія затвердила нову економічну політику, що була спрямована на побудову фундаменту соціалістичної економіки й дала змогу збудувати соціалістичну промисловість та соціалістичне сільське господарство. Зміст і наслідки цієї політики прекрасно передані у виступі тов. Молотова на Всесоюзній конференції по боротьбі з посухою.

„Дві основних передумови, коли говорити безпосередньо про сільське господарство, мали вирішальне значення для піднесення продукційних сил нашого села.

Почну з першої передумови.

Вона дана нам з самого початку Жовтневої революції. Вона полягає в націоналізації землі й вигнанні поміщиків. Націоналізація землі, нерозривно пов'язана з націоналізацією засобів виробництва великої промисловості й транспорту, відкрила перед селянськими масами шлях до кращого життя. Радянська влада, спираючись на перехід в її руки землі, фабрик, заводів і залізниць, забезпечила поліпшення життя селянських мас.

Відомо, що XV з'їзд нашої партії, що відбувся в кінці першого десятиріччя Жовтневої революції, особливо відзначив цей факт.

Партія указувала тоді на те, що поруч з піднесенням середняцького господарства, що репрезентувало собою центральну фігуру рільництва, є й поліпшення господарства значної частини бідноти. Навіть той період, коли село ще складалось майже із суцільного океану дрібних одноосібних селянських господарств, радянська влада досягла того, що прошарок селянської бідноти в нашій країні неухильно скорочувався. Більшовики послідовно провадили політику обмеження росту куркульських елементів за повної підтримки бідняцько-середняцької маси

села. В наслідок цього за наявності обмеженого росту куркульських елементів відбувалось збільшення питомої ваги середнього селянства, особливо за рахунок переходу в розряд середняків певної частини бідняцьких господарств“.

Правдивість цих тверджень тов. Молотова можна особливо чітко проілюструвати даними про розвиток сільського господарства України за період 1922 — 1928 років (табл. 1, на стор. 99).

Ми бачимо, що на Україні за відбудовчий період ішов посилений розвиток середняцьких господарств, зміцнення бідняцьких господарств, при деякому зростанні і групи куркульських господарств. Але за розмірами посівних площ і розмірами сільсько-господарської продукції група бідняцько-середняцьких господарств була вирішальною, при чому середняцькі господарства були центральною постаттю хліборобства. Відносно куркульських господарств партія запроваджувала політику обмеження росту цих господарств, при чому за всі ці роки партія провадила політику на зростання великого соціалістичного сільського господарства. Кооперативний план Леніна був основою і практичною програмою щодо побудови цього великого соціалістичного хліборобства. Ленін казав, що „політика кооперативна в разі успіху дасть нам піднесення дрібного господарства і полегчить перехід його, протягом певного строку, до великого виробництва, на принципах добровільного об'єднання“. (Ленін, том XXVI).

Послідовне запровадження партією соціалістичної індустріалізації країни й ленінського кооперативного плану дало змогу відбудувати сільське господарство й розгорнути його соціалістичну реконструкцію. Цей перехід до соціалістичної реконструкції розпочався масовим поворотом селянства до колективізації. При чому, каже тов. Сталін, „цей поворот селянства в сторону колективізації — почався неодразу. Він, цей поворот, і не міг початися відразу. Правда, гасло колективізації партія проголосила ще на XV з'їзді. Але для масового повороту селянства в сторону соціалізму не досить ще проголосити гасло. Для повороту треба, принаймні, ще однієї обставини, а саме, щоб самі селянські маси переконалися, що проголошене гасло правильно, і сприйняли його, як своє власне гасло. Тим то поворот цей готували спроквола. Готував його весь перебіг нашого розвитку, увесь перебіг розвитку нашої індустрії, насамперед розвиток індустрії, яка постачає машини й трактори сільському господарству. Готувала його політика рішучої боротьби з куркульством та перебіг наших хлібозаготівель в його нових формах за 1928 — 1929 рр., що ставлять куркульське господарство під контроль бідняцько-середняцьких мас. Готував його розвиток сільсько-господарської кооперації, що привчає індивідуального селянина колективно провадити справу. Готувала його мережа колгоспів, де селянин перевіряв перевагу колективних форм господарства над індивідуальним господарством. Готувала його, нарешті, мережа розкиданих по всьому СРСР і озброєних новою технікою радгоспів, де селянин міг переконатися, яку силу переваги має нова техніка. Було б помилкою вбачити в наших радгоспах тільки джерело хлібних ресурсів. Надалі радгоспи з їхньою новою технікою, з їх допомогою околиці селянам, з їх нечуваним господарським розмахом, стали тією провідною силою, що полегшила поворот селянських мас і зрушила їх на шлях колективізації“.

Ось на якій основі виник той масовий колгоспний рух мільйонів бідняків і середняків, що почався в другій половині 1929 р. і як відкрив собою період великого переламу в житті нашої країни.

Яких заходів вжив ЦК, щоб зустрінути при повній зброї цей рух і стати на чолі його?

Таблиця 1.

Розподіл селянських господарств за кількістю
робочої худоби, корів та розмірами засівної площі
в 1917 р. та в 1922—1928 рр.

(у % до загальної кількості селянських господарств)

Р і к	Групи за робочою худобою					Група за коровами				
	Без робоч. худоби	З одною головою	З двома головами	З трьома головами	З чотирма головами	Без корів	З одною коровою	З двома коровами	З трьома коровами	З чотирма коровами і більш
1917 р.	45,5	12,1	30,5	5,2	6,7	35,7	48,5	12,6	2,2	1,1
1922 р.	42,0	35,2	20,7	1,6	0,5	30,2	55,0	12,5	1,1	0,2
1923 р.	42,8	37,5	17,8	1,5	0,4	33,9	54,0	11,0	0,9	0,2
1924 р.	41,5	37,5	18,7	1,8	0,5	32,5	54,4	11,8	1,0	0,3
1925 р.	40,6	38,1	18,7	1,9	0,7	31,6	54,5	12,3	1,2	0,4
1926 р.	38,6	36,8	22,0	2,0	0,6	31,2	55,5	12,0	1,0	0,3
1927 р.	41,7	31,1	23,3	2,4	1,5	36,3	53,6	8,9	0,9	0,3
1928 р.	39,3	34,3	23,4	2,1	0,9	34,3	55,8	8,7	0,9	0,3

Р і к	Г р у п и з а п о с і в о м									
	Без посіву	До 1 дес. посіву	Від 1,1 до 2 дес.	Від 2,1 до 3 дес.	Від 3,1 до 4 дес.	Від 4,1 до 6 дес.	Від 6,1 до 8 дес.	Від 8,1 до 10 дес.	Від 10,1 до 16 дес.	Більше 16 десятин
1917 р.	16,0	16,2	17,1	12,2	8,5	10,5	8,0	6,4	—	5,1
1922 р.	5,8	11,6	21,2	20,4	14,7	15,3	6,4	2,5	1,8	0,3
1923 р.	3,9	9,1	20,5	21,0	14,5	16,8	7,7	3,4	2,8	0,3
1924 р.	4,1	8,0	19,3	19,7	14,5	17,2	8,1	4,4	3,9	0,8
1925 р.	3,0	6,0	16,6	20,7	16,3	18,1	8,9	4,5	4,5	1,4
1926 р.	3,7	6,2	12,9	17,8	15,5	19,2	16,0	—	6,5	2,2
1927 р.	3,3	8,8	17,0	20,0	15,5	17,5	8,0	4,1	4,3	1,2
1928 р.	2,4	7,3	16,4	20,9	16,4	18,5	8,4	4,3	4,4	1,1

Заходи ЦК проходять трьома лініями: по лінії організації й фінансування радгоспів, по лінії організації і фінансування колгоспів, з рештою по лінії організації будування тракторів і с.-г. машин та постачання їх селу через машино-тракторні станції, через тракторні колони тощо.

Вирішальних успіхів в справі будування соціалізму в сільському господарстві партія досягла, проводячи політику загального наступу на капіталістичні елементи, що були в нашій країні. Ліквідація куркульства як класу на базі судильної колективізації, боротьба з буржуазними непманськими елементами на інших ділянках та непримиренна боротьба з контрреволюційним троцькізмом, правим та „лівим“ ухилом, дала партії ті величезні досягнення в галузі соціалістичної реконструкції сільського господарства.

Поворот селянства в сторону соціалізму, перемога соціалістичного сектора на селі, розгорнуте соціалістичне будівництво цілим фронтом визначили вступ нашої країни в період соціалізму. „Ясно, що ми вже вступили в період соціалізму, соціалістичний бо сектор держить зараз в руках всі господарчі підйоми всього народного господарства, хоч до побудови соціалістичного суспільства й знищення класових різниць ще далеко“ — говорив тов. Сталін в своїй доповіді на XVI з'їзді партії.

За чотири роки п'ятирічки партії вдалося збудувати найбільше в світі соціалістичне хліборобство, у формі колгоспів та радгоспів. Колгоспи стали основними продукційними центрами, і колгоспник став центральною фігурою соціалістичного хліборобства. Одночасно з цим щорічно зростає роля послідовно соціалістичних підприємств в сільському господарстві — радгоспів. У нас тепер радгоспів налічується майже утroe більше проти того, що було на початок першої п'ятирічки. Площа радгоспних засівів 1932 р. становить вже 3012,8 тис. га проти 700 тис. га, що були 1929 р. Попудовано нові радгоспи: зернові, бурякові, тваринницькі і т. інш. Значно зросла технічна озброєність радгоспів: 1929 р. — 2.080 тракторів, 1932 — 11.600 тракторів, — збільшення в п'ять разів, а якщо порівняти за потужністю, то вийде, що вона збільшилася у 8 разів (тракторний парк радгоспів на весну 1932 р. — 368,4 тис. HP, на весну 1933 р. він досягне — 495,4 тис. HP).

Гуртова продукція зернових значно зросла. Особливо зросла продукція такої важливої культури як озима пшениця.

Зросла також роля радгоспного сектору у виробництві продуктів тваринництва. Особливо зросло у радгоспах виробництво продуктів молочарства.

Поруч із зростанням плянових завдань по радгоспному сектору йшло зростання їх енергоозброєності та ріст сільсько-господарського пролетаріату. Щоб простежити той стан, як наші радгоспи за останні чотири роки робилися справжніми індустріальними підприємствами, наведемо для порівняння дані про енергоозброєність радгоспів „Укк-радгоспоб'єднання“ за 1923 — 1927 рр. та всіх радгоспів України за останні чотири роки.

Табл. 2

Р о к и	Кількість живих тяглових сил	Кількість механіч. тяглов. сил	% механізації
1923	3.350	0	0
1924	3.719	0	0
1925	5.478	2.360	30
1926	6.148	3.210	34
1927	6.441	5.700	46,5

Зовсім іншу картину ми бачимо щодо енерго- та машиноозброєності радгоспів України за останні роки. Тут розміри постачання є незрівняно більші:

Табл. 3

	1928-29 р.	1929-30 р.	1931 р.	1932 р.
Передано радгоспам тракторів в НР.	17.510	40.650	94.149	180.400
Завезено комбайнів (штук) . .	—	20	457	1464
Завезено с.-г. машин (в тис. крб.)	—	25.095	25.166	26,400
Передано мінеральн. добрив (в тис. тонн)	53,1	82,6	128,0	153,0

Постачання радгоспів тракторами та сільсько-господарськими машинами було налагоджено добре, питома вага радгоспного тракторного парку у всьому тракторному парку УСРР зростає так:

1928/29 р.	1929/30 р.	1931 р.	1932 р.
19,6%	25,2	31,5	39,0%

Вже в 1932 році співвідношення поміж кінською та механічною тягою в радгоспних дорівнювало 77,0%.

Для організації радгоспних соціалістичних фабрик пролетарська держава щорічно збільшує капіталовкладення:

Табл. 4

	1929 р.	1930 р.	1931 р.	1932 р.
Вкладення в республіканські радгоспи (млн. крб.) . . .	18,3	58,5	69,1	77,9
Вкладення в радгоспи союзного значення, що є на Україні	—	33,1	100,0	152,0
Питома вага капіталовкладень в радгоспи (до всіх капіталовкл. в с. г-во України)				
а) республіканськ.	13,4%	24,5%	15,9%	18,4%
б) союзні	—	13,7%	21,4%	35,7%

Кількість сільсько-господарського пролетаріату, що працює по радгоспах, щорічно збільшується. Так було робітників по радгоспах України:

Табл. 5

	1921 р.	1928 р.	1932 р.
Постійних	12.248	48.205	129.100
Сезонних	—	—	106.100
Тимчасових	—	—	293.000

Політика партії щодо радгоспного будівництва себе цілком виправдала. Наша країна має справжні фортеці комунізму на селі і їх не зломив ні оскаженілий наступ наших класових ворогів, ні агітація різних опортуністів, ні бюрократичне, буржуазне переродження деякої частини господарників, що припустили перекручування лінії партії в радгоспному будівництві. Досягнення в радгоспному будівництві є найкращою відповіддю тим, що про них казав тов. Сталін: „були розмови про те, що гроші, вміщені в радгоспи, є „викинені“ гроші. Була також критика від людей „науки“, підтримана опортуністичними елементами партії, про неможливість і безглуздя організувати великі радгоспи. Проте, ЦК вів свою лінію і довів її до кінця, не зважаючи ні на що“. (Питання ленінізму, стор. 455).

Основними недоліками в роботі радгоспів є покищо відносно низька врожайність та низька продукційність тваринництва. Звичайно в цілому вона є значно вищою, аніж ми її мали в індивідуальному господарстві та зараз в колгоспах, але враховуючи ті всі можливості, що є у наших радгоспах, країна не може миритись з існуючими розмірами врожайності. Радгоспи мусять зайняти провідну ролу в одержанні високих і сталих врожаїв та в одержанні високої продуктивності тваринництва. Досягти цього можна буде за таких умов:

а) приділення якнайбільшої уваги питанням агротехніки, зокрема запровадження сівозмін та нових прийомів агротехніки;

б) виконання всіх сільсько-господарських робіт у визначені агрономативами терміни;

в) утворення постійного кадру робітників, особливо кваліфікованих, та запровадження таких норм виробітку і оплати, які б стимулювали їх роботу та ліквідували плінність;

г) організації всього радгоспного виробництва на засадах шости вказівок тов. Сталіна, та особливо в частині використання тракторів та складних сільсько-господарських машин;

д) підвищення відповідальності робітників радгоспів, як робітників і господарів послідовно соціалістичного господарства, за господарський стан радгоспів;

е) налагодження тісних ділових стосунків з суміжними колгоспами особливо в частині організації соціалістичної взаємодопомоги.

Реалізація цих життєвих, необхідних умов і буде початком реалізації нашими радгоспами постанов XVII Всесоюдної партконференції, що так визначила ролу радгоспів на другу п'ятирічку:

„Радгоспи повинні розширити своє виробництво всіма лініями, в тому числі і лінією технічних культур та тваринництва та посилити свою ролу зразків соціалістичної організації виробництва, застосування в сільському господарстві високої машинової техніки і всіх досягнень сучасної агрономії й зоотехніки“. Всі передумови до здійснення цих ухвал XVII Всесоюзн. партконференції радгоспи України

мають. Все питання зараз зводиться до господарчого уміння організувати велике соціалістичне виробництво.

Не менших успіхів дійшла наша країна в справі *колгоспного* будівництва. До XV роковин Жовтня українське сільське господарство замість 3,8 мільйонів селянських господарств має 24.659 колгоспів, що в них об'єднано 3,3 мільйонів селянських господарств. Політика партії щодо утворення великого колгоспного соціалістичного хліборобства провадилась за всі 15 років пролетарської революції, але вирішальніших успіхів ми досягли за останні чотири роки.

В 1932 р. в колгоспах України об'єднано 70% селянських господарств, усупільнено 79% засівної площі. Розвиток колективізації на Україні проходить за останні роки, в основному, в артільній формі, що є основною формою колгоспного руху на даному етапі.

Коли ще в 1928 р. артілі посідали 24,5%, то вже в 1932 р. артілі посідають 94,8%. Навпаки, роля Сосів упала з 73% від 1928 р. до 1,9% в 1932 р. Колгоспний рух піднявся на вищий щабель від форми Соса, і організаційно-господарське зміцнення колгоспів проходить в основному в артільній формі.

Коли ще до 1928 року основними продуцентами хліба й сільсько-господарської сировини були дрібні середняцькі господарства, то розвиток колективізації на Україні цілковито змінює цей стан. Ми наведемо тут показники про ріст посівних площ на Україні за останні роки як в цілому, так і по групах основних культур і проілюструємо питому вагу окремих секторів.

Табл. 6

Засівні площі України					
	Разом (тис. га)	В тім числі			
		Зернових культур	Техніч. культур	Трави	Інші
1928 р.	24.088,2	19.213,5	2.184,4	504,3	2.186,6
1929 р.	24.741,4	19.757,8	2.152,6	789,2	2.041,8
1930 р.	27.517,0	21.737,5	2.301,2	1.297,7	2.180,6
1931 р.	28.502,6	20.898,2	2.998,2	1.589,8	3.412,6

Ріст посівних площ на Україні в цілому і по окремих групах культур є рекордним за останні три роки. Коли посівна площа України в 1917 році дорівнювала 22.700,0 тис. га, в найкращі роки відбудовчого періоду 24.600,0 тис. га (1927 рік), то в 1931 році посівна площа зростає до 28,5 млн. га.

Наведемо дані, що показують нам питому вагу окремих секторів в засівних площах за останні роки й свідчать про те, за чий рахунок пройшло це поширення засівної площі на Україні (табл. 7, на стор. 104).

Поширення посівних площ під зерновими культурами, технічними та травами йшло за останні роки лінією колгоспів та радгоспів.

Колгоспному секторові належить вирішальна роля і в галузі тваринництва. По розмірах засівних площ, кількості тваринництва та про-

Таблиця 7

Питома вага секторів у засівній площі
окремих культур

		Зернові		Течінні	Трави	Інші	Разом за- сіву
		Разом	В т. ч. сизим.				
1928	Радгоспи	1,9	2,0	7,7	13,3	1,1	2,6
	Колгоспи	1,2	0,8	1,6	3,4	1,0	1,3
	Індивід. госп.	96,9	97,2	90,7	83,3	97,9	96,1
	Разом	100	100	100	100	100	100
1929	Радгоспи	2,1	2,1	9,2	10,9	0,9	2,9
	Колгоспи	3,8	2,4	4,3	5,5	2,5	3,8
	Індивід. госп.	94,1	95,5	86,5	83,6	96,6	93,3
	Разом	100	100	100	100	100	100
1930	Радгоспи	3,4	3,5	9,0	11,4	2,7	4,2
	Колгоспи	37,3	24,2	47,2	41,9	30,2	37,8
	Індивід. госп.	59,3	72,3	43,8	46,7	67,1	58,0
	Разом	100	100	100	100	100	100
1931	Радгоспи	6,2	9,7	7,9	21,9	9,4	7,6
	Колгоспи	61,3	57,7	68,7	54,8	46,4	60,5
	Індивід. госп.	31,3	37,6	23,4	23,3	44,2	31,9
	Разом	100	100	100	100	100	100
1932	Радгоспи	9,6	7,4	9,4	28,5	7,2	10,6
	Колгоспи	73,0	72,2	76,4	63,4	67,6	71,7
	Індивід. госп.	17,4	20,4	14,2	8,1	25,2	17,7
	Разом	100	100	100	100	100	100

дукції колгоспний сектор є вирішальним і йому належить центральне місце. Колгоспник став центральною фігурою соціалістичного хліборобства.

ІІІ-тя Всеукраїнська партконференція дала таку оцінку колгоспному будівництву:

„Успішне здійснення суцільної колективізації (на 1-ше липня 1932 р. в колгоспах України є 3.300 тисяч господарств, або 70% усіх господарств) і ліквідація на цій основі куркульства як класу, нове технічне озброєння колгоспного і радгоспного господарства значно збільшили продуктивність і товаровість сільського господарства України, відкрили перед колгоспами нові широкі перспективи господарського зростання та поліпшення матеріального становища й піднесення культурного рівня колгоспних мас. Зростання продукції великого колгоспного й радгоспного господарства давно вже не тільки перебільшило, але й лишило далеко позаду той рівень товарової продукції, який давали ліквідовані куркульські господарства“. Таку ж оцінку давав на цій же конференції тов. Молотов:

„Які великі є можливості колгоспів у розвитку сільського господарства видно на прикладі зростання засівів ряду технічних культур на Україні. Так, останніх 4-х років засівна площа буряків зросла в 2 рази, засівна площа льону останніх 3-х років зросла в 1½ рази. Тільки 2 роки тому почали сіяти на Україні бавовник. Цього року засівна площа бавовника на Україні доходить 200 тис. га, а це становить близько 1/3 тієї засівної площі бавовника, що перед революцією була в Туркестані“¹⁾.

Для обслуговування колгоспного виробництва, підняття його на нову технічну базу пролетарська держава щорічно відпускає нові сільсько-господарські машини, дає штучне угноєння тощо. Використання тракторного парку колгоспами йде через машино-тракторні станції. Самі МТС є витвір пролетарської революції, яка винайшла в особі МТС таку організацію і господарчу форму, що допомагає зростанню та зміцненню колгоспів і забезпечує для пролетарської держави всі потрібні форми впливу, планування й керівництва колгоспним рухом. Зростання МТС та їх потужности йшло по роках так:

	Кількість МТС	Потужність Н Р	Охоплено ни- ми терит. (в тис. га)
1928	1	1.230	314
1929	37	11.110	2.564
1930	154	77.000	8.219
1931	330	148.600	11.711
1932	574	210.200	14.600

Оцінку роботи МТС на Україні ми мали від ІІІ-ої Всеукр. партконференції таку: „В справі піднесення сільського господарства величезну роль відіграють МТС. МТС не тільки виконали свій план сіви на 7,5 мільйонів га з усіх ярих культур, а й подали величезну допомогу колгоспам, яких не обслуговують МТС. За неповними даними, не менш як 750 тис. га оброблено й засіяно тракторами МТС поза районом їх діяльності“.

„МТС тепер охоплюють тракторним обробітком 59% ярого клину колгоспного сектора, а всієї засівної площі колгоспів (озимих і ярих)—70%, при чому наймеханізованіші є Одеська область, де охоплено МТС 83,6% ярої площі колгоспів, АМСРР—89% і Вінницька область—74%. У Вінницькій області ми маємо дуже велику питому вагу індивідуальних господарств, отож землі колгоспів, охопленої МТС, багато менше. На це треба зважати, коли ми користуємося з цифр охоплення МТС

¹⁾ Молотов „Промова на ІІІ-й Всеукр. партконференції, стор. 3.

колгоспної площі. Коли взяти охоплення МТС всієї ярої площі всього селянського сектора, то на першому місці знов таки Одеська область—76⁰/₁₀₀, далі Донбас—61⁰/₁₀₀, АМСРР—60⁰/₁₀₀, Дніпропетровська область—69⁰/₁₀₀, Вінницька—45⁰/₁₀₀, Харківська область—31⁰/₁₀₀ і на останньому місці Київська—25⁰/₁₀₀¹⁾.

III-тя Всеукр. партконференція так відзначила роль МТС в сільському господарстві України: „МТС здобули собі місце, як організатори сільсько-господарського виробництва. Весняної засівної кампанії 1932 року МТС відіграли вирішальну роль в результаті сівби, особливо в засіві буряка (МТС засіяли всіх ярих 7.550 тис. га, або 100,7⁰/₁₀₀, а буряка 112⁰/₁₀₀ пляну, проти їхньої торішньої ярої площі 4.900 тис. га“).

„У всій роботі, коло організаційно-господарського зміцнення колгоспів, утворення колгоспного активу і збільшення врожайності—говориться в постанові ЦК ВКП від 4 лютого 1932 р.—особливо велика роль і відповідальність машинно-тракторних станцій“.

Партія на основі колективізації провадить швидкими темпами реконструкцію сіл. господарства, підводить під це господарство нову технічну базу, і особливо на прикладі України можна наочно переконалися, яких значних наслідків вже досягнуто в справі технічного озброєння сільського господарства.

Поруч з швидкими темпами технічного озброєння сільського господарства партія приділяє велику увагу живій тягловій силі в сільському господарстві. В постановках III-ої Всеукраїнської партконференції спеціально відзначено, що „кінь і віл у сільському господарстві України, в колгоспах і радгоспах ще дуже довгий час відіграватимуть серйозну роль. Як показав досвід весняної кампанії ц. р., жива тяглова сила відіграє прямо вирішальну роль і в засіві і в збиранні, не зважаючи на велику і щораз збільшувану кількість тракторів і машин“²⁾.

Коні й воли відіграватимуть значну роль в с. г-ві, не зважаючи на те, що в СРСР щорічно зростає виробництво тракторів. Пуск двох тракторних гігантів та реконструкція й пристосування до виробництва тракторів й запасових частин до них на ряді інших заводів,—вже в 1932 році звільнило нашу країну від імпорту тракторів.

Таблиця 9

Завіз та внутрішнє виробництво тракторів в СРСР

Р о к и	Внутрішнє виробництво	Імпорт	Р а з о м	% внутрішніх виробництв
1928-29	3.120	7.707	10.827	29,8
1929-30	9.700	22.047	31.747	31,0
1931	40.200	29.963	70.163	57,1
1932 (плян) . . .	91.660	—	91.660	100,0

Вже на сьогодні ми маємо в СРСР таке співвідношення кінських та механічних сил в с. г-ві (таб. 10 та 11, на стор. 107).

Поруч з ростом тракторизації зростала в сільському господарстві України механізація всіх процесів сільсько-господарського виробництва.

Про це свідчить величезний зріст постачання сільсько-господарчими машинами (таб. 12, на стор. 107).

¹⁾ Косіор—Доповідь на III-й Всеукр. партконференції, стор. 27—28.

²⁾ Резолюція III-ої партконференції.

Таблиця 10

Співвідношення кінськ. й механ. сили в СРСР

	К о н і	Механ. сила	Р а з о м
1928	98,46	1,54	100
1929	97,98	2,02	100
1930	92,44	7,56	100
1931	80,00	20,00	100
1932	70,00	30,00	100

Таблиця 11

В переводі на оранку % робіт, викон.
тракторами та кіньми в 1932 р.

	Тракторами	Кіньми	Р а з о м
РСФРР	30,7	69,3	100
УСРР	31,0	69,0	100
БСРР	16,6	83,4	100
По СРСР	30,5	69,5	100

Таблиця 12

Машинопостачання сільського господарства
України

(в млн. крб.)

	1913	1922-23	1923-24	1924-25	1925-26	1926-27	1927-28	1928-29	1929-30	1931	1932
Абсолютн.	36,0	3,0	7,0	16,0	28,0	43,0	39,0	43,3	69,7	20,1	72,9
У % до 1913 р.	100	8,3	19,4	44,4	77,7	120,0	108,8	120,2	193,6	72,5	20,2

Особливо зростало за останні роки постачання с.-г. машинами та штучним добривом МТС.

Пролетарська держава величезними капіталовкладеннями в сільське господарство і організаційною та матеріальною допомогою зміцнює розвиток соціалістичного сільського господарства. Капіталовкладення в сільське господарство, щорічно у нас збільшується.

За 15 років існування радянської влади сільське господарство України змінило своє соціальне обличчя і технічно переозброїлось. Колгоспи та радгоспи посіли основне місце у виробництві хліба, технічної сировини та продуктів тваринництва. Під виробництво радгоспів та колгоспів підведена потужна енергетична, тракторна база; його озброєно новими сільсько-господарчими машинами та досягненнями хемії. Колгоспне та радгоспне сільське господарство України має такі можливості до одержання високих та сталих врожаїв, як його ніколи не мало капіталістичне сільське господарство. Цілком правильно тов. Косіор на III-й Всеукр. партконференції казав, що „Україна щодо піднесення врожайності зернових є країна необмежених можливостей здійснюваних завдяки вирішальним перемогам колективізації. У нас чудова земля, людність має великий досвід у провадженні сільського господарства, значне технічне озброєння найновішими машинами і на решті велику товаровість зернового господарства“.

Цих всіх переваг великого соціалістичного механізованого господарства наші колгоспи та радгоспи ще не реалізували. Врожайність у нас поки що низька, строки робіт розтягуються і немає належної організації для боротьби з втратами.

Виконуючи постанови XVII всесоюдної та III-ої Всеукраїнської партконференції про організаційно-господарське зміцнення колгоспів та підвищення врожайності в радгоспах та колгоспах, необхідно в 16 році пролетарської диктатури завести сівозміни по радгоспах та колгоспах, змобілізувати увагу на питаннях агротехніки, правильного використання тракторів, машин, коней та піднести на належну височінь організацію праці. Здійснюючи наші задачі в неослабній боротьбі з куркулем та його агентурою, з опортуністами всіх гатунків, що ще приховуються в лавах комуністичної партії, переборюючи в сільсько-господарському виробництві різні стихійні явища (посуху, зимові мерзання, випрівання, шкідників), ми дамо з соціалістичних ланів пролетарській державі в потрібному розмірі хліб, м'ясо, технічну сировину.

Високі врожаї зміцнять базу пролетарської диктатури, допоможуть дальшому розвитку соціалістичної індустрії, зміцнять нашу оборонно-спроможність, поліпшать харчування всіх трудящих і в тому числі самих членів колгоспів.

На виконання цих завдань мають стати науково-дослідчі установи Всеукраїнської сільсько-господарської академії. За господарчий стан наших радгоспів та колгоспів наша партія покладає таку ж відповідальність на наукові установи, як і на господарчі установи. Наука має виправдати довіру на цій відповідальній ділянці будівництва послідовно соціалістичних підприємств в сільському господарстві.

Ми вступаємо у другу п'ятирічку з рядом найвідповідальніших і серйозніших завдань. „Відміни сучасного стану соціалістичного будівництва вимагають насамперед максимального збільшення уваги всієї партії до питань сільського господарства“ (П. Постишев). Боротьба за дальший розвиток сільського господарства проходить зараз і проходитиме в найжорстокіших сутичках з класовим ворогом. Це знов підтверджується всією обстановкою, в якій проходять хлібозаготівлі 1932-33 р. Соціалістичне перетворення колгоспника—найважливіше політичне завдання. Успіхи в цій роботі визначають успіхи на шляху зміцнення

нового колгоспного строю, соціалістичного строю в хлібозаготівлі. Ми повинні боротися неупинно за організаційно-господарське зміцнення колгоспів—це „першочергове завдання на сучасному етапі“ (Постишев). Це завдання ми успішно, розв'язуватимемо на базі закріплення й дальшого піднесення наших більшовицьких темпів соціалістичної індустріалізації країни. Боротьба за успішне, більшовицьке розв'язання питань соціалістичної організації праці в сільському господарстві повинна бути в центрі нашої уваги. В щільному суспільстві з пролетаріатом колгоспник виживає й виживатиме остаточно всі класові різниці, всі дрібно-власницькі пережитки, під впливом яких він ще досі перебуває. Величезні здобутки пролетарської революції на селі протягом минулих 15 років—це та основа, що забезпечує дальші успіхи в побудові соціалізму на селі.

За 15 років існування радянської влади, аграрна політика пролетаріату і його комуністичної партії була скерована на побудову великого соціалістичного хліборобства та ліквідацію протиріччя між містом та селом. Переведення цієї марксо-ленінської аграрної політики принесло величезні досягнення нашій країні. „Радянський Союз з країни дрібного й найдрібнішого хліборобства перетворився на країну найбільшого в світі хліборобства“ ¹⁾.

Утворивши велике соціалістичне хліборобство ми мусимо його зміцнити, поглибити, успішно завершити соціалістичну реконструкцію сільського господарства, створити „умови для повного знищення протилежности між містом і селом“ ¹⁾.

За керівництвом комуністичної партії на чолі з тов. Сталіним пролетаріат та колгоспне селянство ці завдання виконають.

¹⁾ З резолюції XVII партконференції.